

นาวาชีวิต

โดย

ระพี สาคริก

ชีวิตฉันเองเท่าที่ผ่านมาแล้ว ไม่เคยละเลยเฝ้าดูนาวาชีวิตแล้วแล้วเล่า ด้วยความสนใจที่จะศึกษาเพื่อค้นหาความจริงให้ถึงที่สุด จึงทำให้เห็นว่า บ้างก็เกิดใหม่ บ้างก็ออกแล่นตามกระแสกาลเวลาไปแล้วอย่างเป็นตัวของ ตัวเองและบ้างก็ขออาศัยพ่วงไปกับลำอื่นอย่างไม่ยอมปลดตัวเองออกมาแล่น อย่างอิสระเพื่อหวังที่จะยกกระชับคุณภาพ และดูเหมือนว่าเรือประเภทยังนี้เอง ที่ทำให้ฉันรู้สึกว่ปัจจุบันนี้มีจำนวนมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด อย่างไรก็ตาม ถ้าสามารถเข้าใจได้แทนที่จะปฏิเสธ ย่อมถือว่าเป็นผลดีแก่ตนเองโดยแท้

.....
เพื่อนมนุษย์ที่รัก ขณะที่ชีวิตเราแต่ละคนเกิดมาสู่โลก ต่างก็เปรียบเสมือนนาวาแต่ละลำซึ่งปรากฏขึ้นเหนือ พื้นผิวน้ำท่ามกลางท้องทะเลหลวง ณ จุดใดจุดหนึ่ง จากรากฐานตัวเองอย่างอิสระ

วิถีชีวิตแต่ละคนต่างก็เปรียบได้กับวิถีการแล่นของนาวาแต่ละลำ ซึ่งมีจิตตนเองเป็นกัปตันกำหนดทิศทาง แม้- ว่าสายตาสายตาจะมองเห็นได้อย่างไกลที่สุดก็เพียงเส้นขอบฟ้า แต่กัปตันผู้มีความมั่นคงอยู่บนรากฐานซึ่งหยั่งลงลึกซึ่งถึงความ- จริง ย่อมบังเกิดปัญญา สามารถนำนาวาที่ตนรับผิดชอบให้แล่นไปได้ตรงเป้าหมายอย่างปลอดภัย

ในเมื่อเราแต่ละคนต่างก็ประจักษ์ชัดว่าโลกนี้มีสัจฐานกลม กัปตันผู้รู้สัจธรรมคงกล่าวจึงย่อมสามารถนำนาวา ลำซึ่งตนรับผิดชอบ แล่นฝ่ากระแสคลื่นและแรงลมไปข้างหน้าได้ด้วยความมั่นใจสูง และเวียนมาบรรจบลง ณ จุดเริ่ม- ต้นด้วยการยอมรับโดยตนเองว่า ได้บรรลุถึงจุดของการเดินทางโดยสมบูรณ์ตามเป้าหมายอย่างแท้จริงแล้ว

เพื่อนมนุษย์ที่รักของฉันทุกคน เมื่อเธอมาสู่โลกนี้ด้วยสภาพอันถือเป็นสัจธรรมอย่างไร เมื่อถึงคราวต้องจาก โลกนี้ไปในที่สุด ย่อมไปด้วยสภาพเดียวกันกับเมื่อเธอมา ดังนั้นหากฉันมองสู่เพื่อนมนุษย์แต่เพียงด้านที่เป็นร่างกาย คงเห็นว่า เมื่อเธอมาด้วยกายอันเปล่าเปลือย ก็ย่อมต้องจากไปด้วยร่างกายที่เปล่าเปลือยเช่นกัน

แต่มนุษย์ทุกรูปทุกนามต่างก็ยังมีทั้งชีวิตและจิตวิญญาณ หากมองสู่การมาด้วยภาพที่สมบูรณ์พร้อมย่อมเห็นต่อไป อีกว่า เธอหาได้มาแต่เพียงร่างกายที่เปล่าเปลือยเท่านั้นไม่ แต่ยังมีจิตวิญญาณอันควรถือว่าน่าจะว่างเปล่าเป็นอีก ส่วนหนึ่งด้วย แต่ธรรมชาติของทุกคนที่เกิดมา ก็ย่อมมีเงื่อนไขแผ่มาในรากฐานตัวเองอย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น

ดังนั้นเมื่อเกิดมาแล้วคงไม่อาจปฏิเสธได้ว่า ท่ามกลางวิถีชีวิตเธอแต่ละคน จำเป็นต้องสัมผัสกับสิ่งต่าง ๆ ซึ่งอยู่นอกใจและกายอย่างหลากหลาย โดยที่สิ่งเหล่านั้นต่างก็มีอิทธิพลซึ่งแผ่ไว้ด้วยเงื่อนไข ทำให้จิตมีโอกาสรับจาก มันเข้าไปเป็นนายอยู่เหนือ ชีวิตจึงจำต้องตกไปอยู่ในสภาพที่ขาดพรหมจรรย์ ทำให้รากฐานแนวคิชาคิสรภาพ จึงต้อง สูญเสียคุณภาพชีวิตอันแท้จริงยิ่งขึ้นถ้าเราใช้ชีวิตอย่างประมาท ดังเช่นที่มักกล่าวกันว่า **แพ้ยัยตัวเอง**

ดังนั้นเมื่อวิถีชีวิตเธอแต่ละคนผ่านพ้นมาถึงช่วงซึ่งเวียนมาบรรจบครบรอบอันพึงต้องจากไป คงจะต้องไปแต่ เพียงด้วยกายอันเปล่าเปลือยเท่านั้น ส่วนจิตวิญญาณยังคงวนเวียนอยู่ต่อไปอีก เพราะยังไม่อาจบรรลุถึงความว่าง เปล่าหรือถึงจุดดับอันสมบูรณ์พร้อมร่วมกันได้ เปรียบดูนาวาซึ่งสิ้นแล้วเพียงด้านรูปลักษณะ แต่ยังทิ้งเศษหรือซากไว้ ให้อยู่ระเเกะระกะบนผิวน้ำ ทำให้เกิดปัญหาการบกวนวิถีการเดินทางของลำอื่นซึ่งยังคงสัญจรไปมาอยู่ทั่ว ๆ ไปอีก

ถ้าเช่นนั้น เป็นการสมควรแล้วหรือที่การจากไปจะได้รับการยอมรับโดยจิตเธอเองและเพื่อน ๆ ซึ่งยังคงอยู่ว่า ชีวิตนี้ดับไปโดยสมบูรณ์ อีกทั้งควรถือว่าเกิดมาทั้งที คนได้ทำหน้าที่อย่างครบถ้วนแล้วอย่างไม่มีสิ่งใดตกหล่น

ถ้าเป็นความจริงได้ บรรยากาศของโลกซึ่งถือเป็นสิ่งรองรับการเกิดการดับของชีวิต ย่อมมุ่งสู่สถานที่สุดด้วยตัวเองอย่างแน่นอนที่สุด ดังเช่นสภาพพื้นผิวน้ำของท้องทะเลหลวงซึ่งมีน้ำวาทั้งหลายต่างวิ่งเวียนวนล่ำแล้วล่ำเล่า เป็นธรรมชาติ หากกัปตันผู้ทำหน้าที่กำหนดทิศทางเดินของแต่ละลำเป็นผู้ที่ยังรู้ถึงสัจธรรมของโลกอย่างแท้จริง บรรยากาศของท้องทะเลคงไม่ปั่นป่วนเพราะความสับสน หากเปิดโอกาสให้แต่ละลำสามารถปรับวิถีทางเดินมุ่งสู่เป้าหมายได้อย่างอิสระและมีความคล่องตัวยิ่งขึ้น

เพื่อนมนุษย์ที่รักทุกคน หากเธอมาสู่โลกนี้ด้วยกายและจิตที่เปิดโอกาสให้แก่ตนเองซึ่งจะนำไปสู่การเปิดโอกาสให้แก่ผู้อื่น อีกทั้งยังมั่นคงอยู่กับการถือสัจจะในการดำเนินชีวิตได้โดยตลอด ย่อมส่งผลให้มีสมาธิในการเรียน เพื่อเพิ่มพูนพลังในการหยั่งรู้ความจริงซึ่งปรากฏชัดอยู่ในรากฐานตนเอง เพื่อว่าเมื่อถึงวาระอันพึงต้องจากไปไม่ว่าเร็วหรือช้า ย่อมไปอย่างสมบูรณ์พร้อมด้วยสัจธรรมให้เชื่อมั่นได้ แม้ขณะที่ยังดำรงชีวิตอยู่ก็ย่อมมีรากฐานมั่นคงรองรับตนเองอยู่ทุกขณะ

ฉันยังจำความตอนหนึ่งของเนื้อเพลง โศกมนุษย์ ซึ่งเขียนไว้ว่า

ชีวิตเหมือน	เรือน้อย	ล่องลอยอยู่
ค้องค่อสู้	แรงลม	ประสมคลื่น
ค้องทนทาน	หวานสู้ม	ชมสู้กลิ่น
ค้องจำเ็น	สู้ภัย	ไปทุกวัน

แม้เพลงนี้ หลวงวิจิตรวาทการ ได้เรียบเรียงขึ้นในสมัยที่เป็นอธิบดีกรมศิลปากร และเป็นเพลงซึ่งเกิดขึ้นในช่วงที่ฉันยังเป็นนักเรียนเล็ก ๆ คนหนึ่งของโรงเรียนศิลปากรแผนกนาฏดุริยางค์ ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ และสภาพชีวิตตัวเองขณะนั้นก็ยังไม่ได้ให้ความสนใจจิตอะไรมากนัก แต่ก็มีแว่สะทอนออกมาให้เห็นว่า รักที่จะคิดและทำสิ่งต่าง ๆ ตามที่ตนปรารถนาท่ามกลางกระแสโลกภายนอกซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ทั้งยังมีการดิ้นรนต่อสู้เพื่อแสวงหาอิสรภาพให้ตัวเองในทุก ๆ เรื่องเป็นธรรมชาติ

หลายครั้งหลายหนที่ความรู้สึกจากส่วนลึกของหัวใจได้บอกออกมาว่า **ตนมีความพึงพอใจกับการที่เห่าทั้งสองข้างของตัวเอง เคนลุดอยู่กับสภาพพื้นดินซึ่งบางครั้งก็เต็มไปด้วยฝุ่นและไอร้อน บางช่วงก็เปลี่ยนสภาพมาเป็นโคลน-คม และในมุมกลับก็รู้สึกเบื่อหน่ายต่อการสวมใส่ถุงน่องรองเท้า และยืนอยู่กับสภาพที่เสมือนเป็นเครื่องจักรกลของ-ยานยนต์และเกะซึ่งมนุษย์ด้วยกันเองเป็นผู้คิดประดิษฐ์ขึ้น และตบแต่งฉาบผิวไว้ให้แลดูสวยหรู ทำให้เกิดสภาพหลอกตัวเอง ภายในรากฐานลึกซึ่งยิ่งขึ้นเป็นลำดับ**

ฉันหวนกลับมาถามตัวเองบ่อยครั้งยิ่งขึ้นว่า **เหตุใดหนอ วิถีชีวิตมนุษย์จำนวนมากในสังคมนี้ จึงต่างก็ปรารถนาที่จะให้เห่าและมือซึ่งธรรมชาติได้มอบมาโดยแท้ มีโอกาสยึดคึดควัดอันเป็นเพียงสิ่งประดิษฐ์ เพิ่มมากขึ้นอย่างไม่รู้จักจบสิ้น มันน่าจะเป็นภาพที่สื่อแสดงถึงนิสัยว่า รังเกียจธรรมชาติ ซึ่งจริง ๆ แล้วก็คือ ผู้ให้กำเนิดแก่ชีวิตตัวเอง ซึ่งแฝงอยู่ในส่วนลึกทำให้เกิดเป็นสันดานอย่างชัดเจนมิใช่หรือ**

ฉันเกิดอุกคึดจากคำซึ่ง เคยได้ยินมาแล้วจนชินหูว่า **"เรา" และ "เขา"** ที่มากกระหน่ำความรู้สึกตัวเองครั้งแล้วครั้งเล่าโดยที่ไม่สนใจกับความหมายอันลึกซึ้งมาก่อน แต่นิสัยซึ่งไม่เคยยอมจำนนแก่ตัวเองที่จะเก็บเอาเรื่องต่าง ๆ มาคึดวิเคราะห์ให้ถึงที่สุดนี้เอง พอชีวิตผ่านมามากอีกช่วงหนึ่ง จึงเกิดคำถามติดตามมาว่า **"อะไรคือเรา-อะไรคือเขา"** เมื่อความคึดหยั่งรากลงลึกถึงระดับนี้ ทำให้รู้สึกท้อทายที่จะหาคำตอบซึ่งรู้สึกว่ามีสองด้าน และการณ์จะเน้นมองจากด้านไหนสู่อีกด้านหนึ่งน่าจะขึ้นอยู่กับคนมองอย่างแน่นอนที่สุด

ลักษณะของการให้ความสนใจสืบสานความคึดอย่างไม่ยอมหยุดเมื่อเห็นว่ายังไม่ถึงที่สุดนี้เอง ร่วมกับการที่ตนยังอ่อนด้วยประสบการณ์ชีวิตจึงทำให้ฉันตกอยู่ในสภาพคึดวกวนไปมาอย่างหาที่สิ้นสุดไม่ได้ แต่ก็ฝังเอานิสัย การมอง

สองทิศทาง เข้าไว้ ดังเช่นที่คิดว่า "เมื่อมีเรากีย่อมมีเขา" ครั้นทวนกลับไปมองอีกด้านหนึ่งก็พบว่า "เมื่อมีเขา ก็-
ย่อมมีเรา" กระตุ้นให้เกิดความสนใจที่จะคิดยิ่งขึ้นไปอีก

อนึ่ง ในช่วงต้น ๆ ของชีวิตฉันเองก็เคยเน้นการมอง "จากเราสู่เขา" แม้ว่าบางครั้งจะมีบางสิ่งมากระทบ
ทำให้มองสองด้านก็ตาม แต่ดูเหมือนถือเอาการมองจากเราสู่เขาซึ่งมีอยู่ในนิสัยมาใช้เพราะอารมณ์มันยังคำนึงถึง
ประโยชน์ส่วนตนเป็นใหญ่ คงจะสับสนเนื่องมาจากอิทธิพลวัตถุที่ให้ความสบายทั้งแก่ร่างกายและแนวคิดซึ่งไม่ต้องคิด
อย่างผินใจตัวเองอะไรมา ร่วมกับความต้องการเช่นเด็ก ๆ ที่ชอบแย่งขนมกันกินแย่งของเล่นกันเล่น ถือเป็น-
ธรรมชาติของชีวิตซึ่งยังขาดประสบการณ์ในด้านปฏิบัติ โดยเฉพาะจากการมีโอกาสสัมผัสกับภาวะหลากหลายของ-
มวลมนุษย์อันควรถือเป็นครูที่สำคัญที่สุด

บนพื้นฐานธรรมชาติของชีวิตแต่ละคนที่เกิดมา ซึ่งควรมีโอกาสเรียนรู้ความจริงจากผลกระทบดังกล่าว เสมือน
เรือที่แล่นอยู่กลางท้องทะเลหลวง ซึ่งจำเป็นต้องพบกับพายุทั้งหนักและเบาของลมและคลื่นอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยง
แม้ว่ากับต้นจะมีธรรมชาติความรู้สึกในรากฐานที่พยายามผืน แต่อีกด้านหนึ่งก็ย่อมต้องยอมรับความจริงผสมกันอยู่ ซึ่ง
ทั้งสองด้านถือเป็นครูสอนให้รู้เหตุและผลจากสภาพที่เป็นจริง หากกับต้นเรือ ตกอยู่ในสภาพปฏิเสธ ย่อมเปรียบได้
ดุจเรือ ที่กลั้วน้ำ

มาถึงจุดหนึ่งฉันเริ่มรู้สึกท้อแท้ที่จะมอง "จากเขาสู่เรา" ตั้งแต่อายุยังไม่มากนัก บางคนอาจคิดว่าฉันเป็นคน
คิดแบบอูทรี เสมือนนั่งหลับตาแล้วผินมองภาพตัวเองซึ่งไม่น่าจะเห็นได้ ครั้นไม่เห็นอะไรก็เลยคาดเอาเองว่า คนที่
คิดเช่นนั้นเป็นคนผิวกตไปเลย ซึ่งหากเข้าใจย่อมถือเป็นเรื่องธรรมดาของมนุษย์ที่ยังเข้าไม่ถึง มักเหมาเอาเองว่า
เป็นเรื่องไร้สาระ

ชีวิตฉันเองมีโอกาสเผชิญกับผลกระทบจากบทบาทของสิ่งต่าง ๆ ซึ่งปรากฏหลากหลายอยู่ในบรรยากาศกาย-
นอก แม้บางช่วงหลายคนอาจรู้สึกว่าการทวนทบทวนของสิ่งต่าง ๆ แต่ตนก็ไม่นำมาใส่ใจไฉนนานนักบางครั้งยังรู้สึกเป็นเรื่องทำ
หายด้วยซ้ำ จึงไม่สนใจที่จะนำเอาสภาพชีวิตตัวเองไปเปรียบเทียบกับคนอื่นซึ่งปรากฏแตกต่างมากบ้างน้อยบ้างอยู่-
รอบด้าน

อย่างไรก็ตามในความรู้สึกของปุณณยอมมีการสั่นสะเทือนบ้างเป็นธรรมดา แต่ขณะที่เกิดความรู้สึกก็จะ
เพิ่มพลังผลักดันให้ตนหันเหิรทางการมองมุ่งสู่อีกทางหนึ่งซึ่งเป็นด้านตรงข้าม โดยที่ทวนกลับมามองสู่ตนเองจนเกิด
เป็นนิสัยคล่องตัวยิ่งขึ้น

จึงทำให้ฉันรู้สึกท้อแท้ต่อการเรียนรู้ อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการคิดการมองในลักษณะทวนกระแสของปุณณ
คนทั่วไปอย่างน่าสนใจแม้บางครั้งถูกปรามาสว่าเป็นคนบ้า แต่เมื่อรับฟังแล้วกลับรู้สึกว่าเป็นเรื่องธรรมดาแต่กลับช่วย
ให้มีโอกาสเรียนรู้คนอื่นได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น โดยที่ภาพเหล่านี้คือสิ่งใหม่ ๆ ที่ปลอดจากทางตันซึ่งในอดีตตนไม่เคยพบมาก่อน
และมาถึงบัดนี้ทำให้แน่ชัดว่า คือวิถีทางอันมีเหตุมีผลชำระล้างภาวะยึดติดที่แฝงอยู่ในรากฐานตัวเองซึ่งมีอยู่แล้วให้
ลดน้อยลงไปเรื่อย ๆ

ฉันเริ่มเห็นแง่มุมที่แตกต่างระหว่าง **เขากับเรา** และ **เรากับเขา** กระทั่งชัดเจนถึงความจริงยิ่งขึ้น ทำให้เข้าใจว่า
ภาพเก่า ๆ เป็นเพียงภาพลวงตาซึ่งจิตตัวเองสร้างขึ้นมามากล้นหลอน โดยเหตุที่ตนตกอยู่ใต้อิทธิพลจากมันมาแล้ว ทำ-
ให้มีผลปลุกกันมิให้มองเห็นภาพที่เป็นความจริง และถ้าหลงใหลอยู่กับมันต่อไปนาน ๆ ย่อมทำให้ลงรากฝังโคนลึกซึ้งยิ่ง
ขึ้นไปอีกจนไม่อาจขยับเขยื้อนไปทางไหนได้ เสมือนนาวาซึ่งแล่นไปติดหินโสโครกที่แฝงตัวอยู่ใต้พื้นผิวน้ำ เนื่องจาก
กับต้นขาดปัญญาที่จะช่วยให้สามารถหยั่งรู้ได้ถึง จึงนำนาวาไปสู่การอัปปางลงในที่สุด

ดังนั้นหากบุคคลใดตกอยู่ในสภาพยึดติดเปลือกตัวเอง แม้จะมีการเปลี่ยนทิศทางการมองกลับไปสู่ด้านตรงข้าม
ก็คงเปลี่ยนได้แต่เพียงที่เปลือก ส่วนสภาพภายในรากฐานยังคงเหมือนเดิม ซึ่งความคิดลักษณะนี้หากมองเห็นโอกาส

สำหรับตัวเอง เมื่อไครยอมเผยธาตุแท้ให้เห็นได้ไม่ยากซึ่งผลที่ปรากฏออกมาก็คือ แทนที่จะมองจากเขาสู่เราได้ด้วยใจจริงกลับ เป็นการมองซึ่งอาจกล่าวได้ว่า **เอาภาพจากเขามาเป็นของเรา** ส่งผลเสียหายน้อยซึ่งยิ่งขึ้นไปอีก

หลังจากที่ชีวิตฉันผ่านมามากตามกาลเวลาและโอกาสช่วงแล้วช่วงเล่า ยิ่งผ่านพ้นมานานก็ยิ่งเกิดความรู้สึกเด่นชัดยิ่งขึ้นเป็นลำดับว่า **โลกนี้ช่างมีสิ่งที่น่าสนใจและท้าทายต่อการเรียนรู้กว้างขวางยิ่งขึ้น** ไม่ว่าจะก้าวเข้าไปยืนอยู่ท่ามกลางบรรยากาศของสิ่งใดหากกล้าพอสมควรที่จะก้าวเข้าไปอย่างท้าทาย มักมีโอกาสดูพบเห็นภาพใหม่ ๆ เกิดขึ้นจากความคิดตนเองชนิดที่ไม่เคยคาดคิดมาก่อน โดยที่ปรากฏภาพซึ่งสะท้อนมิติด้านตรงข้ามกันกับสมัยที่ความคิดฉันเองยังไม่เปิดกว้างมากนัก

เสมือนนาวาชีวิตซึ่งแล่นผ่านผืนแผ่นดินอันมีธรรมชาติ ที่สวยงามงดงามให้ชื่นชมอย่างน่าตื่น ตื่นและกระตุ้นให้รู้สึกสนใจที่จะแล่นต่อไป เพื่อหวังสัมผัสกับภาพซึ่งอยู่ไกลออกไปข้างหน้าเป็นช่วง ๆ ทำให้คาดการณ์ต่อไปอีกว่า ในอนาคตคงจะมีโอกาสได้ชื่นชมบรรยากาศซึ่งวิจิตรพิสดารภายในโลกนี้. แต่อาจมีหลายคนรวมทั้งตนเองด้วยที่ยังไม่เคยพบเห็นมาก่อน.

อย่างไรก็ตาม คงลืมเสียมิได้ที่จะหวนกลับมาทบทวนถึงภาพซึ่งพบเห็นจากวิถีการเดินทางเท่าที่ผ่านพ้นมาแล้ว ซึ่งต้องพบว่า ตัวเองเคยเผชิญกับภาพภาวะมีคมว่ เสมือนกำแพงอันกำเริบของพายุและฝนซึ่งปรากฏอยู่เหนือท้องทะเล โดยที่ความรู้สึกขณะนั้นช่างน่าสะพึงกลัวทำให้จิตใจหวั่นไหวต่อการที่จะก้าวไปสู่เบื้องหน้า แต่ความรู้สึกจากอีกด้านหนึ่งซึ่งอยู่บนพื้นฐานความรับผิดชอบอันมีพลังอยู่เหนือกว่า ครั้นเมื่อผ่านพ้นมาแล้วกลับรู้สึกว่บรรยากาศดังกล่าวเป็นสิ่งให้คุณค่าแก่ชีวิตตนเองอย่างมหาศาล เพราะหากไม่มีสิ่งนั้นคงไม่อาจมาถึงจุดซึ่งช่วยให้พบแสงสว่างอันโชติช่วงเช่นปัจจุบัน อันถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งสำหรับชีวิตที่พึงต้องก้าวต่อไปสู่ออนาคตเพื่อหวังความมั่นคงยิ่งขึ้นเป็นลำดับ

เพื่อนมนุษย์ที่รักทุกคน จากประสบการณ์ชีวิตซึ่งฉันได้ก้าวมาถึงบัดนี้ มันช่วยให้ตนตระหนักชัดว่ **ภายในชีวิตเราแต่ละคนมีสิ่งอันแท้จริงอยู่ในรากฐานตัวเองแล้ว** ดังนั้นฉันจึงเพียงขอถามด้วยความเคารพว่ ทุกคนควรมุ่งวิถีทางเดินไปสู่เป้าหมายอันใดจึงจะได้ชื่อว่า **ไม่เสียชาติเกิด** แต่เธอทั้งหลายก็ควรหาคำตอบจากคำถามดังกล่าวด้วยตนเอง โดยเฉพาอย่างยิ่งบรรดาเพื่อน ๆ ซึ่งชีวิตยังคงเยาว์และผ่านประสบการณ์มาน้อยกว่าฉัน เนื่องจากยังคงมีเวลาและโอกาสเหลืออยู่อีกมาก แต่ก็ไม่ควรประมาทเพราะจะทำให้เวลาของชีวิตซึ่งจำกัดอยู่แล้วจำต้องสูญเสียไปอย่างเปล่าประโยชน์

ฉันเริ่มต้นสนใจมุ่งวิถีชีวิตสู่แนวทางที่สร้างความเข้าใจ และยอมรับจากความรู้สึกในตัวเองลึกซึ้งยิ่งขึ้นเป็นลำดับว่ เมื่อธรรมชาติได้มอบความมีชีวิตชีวามาให้ ย่อมมอบพลังในการต่อสู้ภายใต้จิตสำนึกอันถือเป็นหน้าที่พึงต้องค้นหาความจริงโดยเริ่มที่ตนเองก่อนอื่น ดังเช่นคำกล่าวที่ว่า **ศัตรูที่ร้ายที่สุดอยู่ในตัวเองโดยแท้** ทั้งนี้และทั้งนั้นเพื่อหวังให้เกิดการทำนุบำรุงสภาพบรรยากาศธรรมชาติซึ่งตนและบรรดาเพื่อน ๆ ที่รักทั้งหลายทุกกรุ๊ปลักษณะอาศัยเป็นที่พึ่งพาของชีวิตอย่างปราศจากกรอบกำหนด ให้มันคงอยู่บนพื้นฐานของเหตุและผลอย่างชัดเจนที่สุด

ในเมื่อพบความจริงว่บรรยากาศซึ่งอยู่ภายนอกตัวฉันเอง โดยที่ด้านหนึ่งมีท้องทะเลอันกว้างใหญ่ไพศาล และมีสัณฐานเป็นวงกลม กับอีกด้านหนึ่งก็มีกาลเวลาและโอกาส รวมทั้งมองเห็นภาพนาวาชีวิตแต่ละลำซึ่งควรจะได้แล่นไปถึงจุดหมายอันมีสรภาพภายในรากฐานซึ่งช่วยให้เข้าถึงความสุขได้โดยแท้ ซึ่งย่อมต้องผจญกับการต่อสู้เพื่อหวังเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างที่ปรากฏอยู่ในองค์ประกอบของสิ่งแวดล้อมอย่างครบถ้วน และการณ์จะไปถึงเป้าหมายดังกล่าวแล้วได้ กับต้นผู้นำนาวาแต่ละลำจำเป็นต้องมีความเข้าใจและยอมรับความจริงซึ่งปรากฏอยู่ในหัวใจตัวเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อหวังให้นาวาที่กำลังแล่นไปข้างหน้าสามารถผ่านกระแสลมและละลอกคลื่นซึ่งอาจมีสภาพทั้งใหญ่และรุนแรงยิ่งขึ้นเป็นลำดับ ให้ผ่านพ้นไปได้อย่างปลอดภัย

หากกับต้นคนไหนยังคงอยู่ในสภาพวิเสธความจริง ซึ่งมีเหตุมีผลปรากฏเป็นเงื่อนไขอยู่ในรากฐานตัวเอง

ย่อมหมายความว่า ยังตกอยู่ในสภาพปิดกั้นสายตาตน มิให้มีโอกาสมองเห็นแนวทางซึ่งควรจะนำนาวาที่ตนรับผิดชอบให้แล่นไปได้อย่างราบรื่น ดังเช่นความซึ่งกล่าวกันว่า **พื้นที่หลังเสือนั้นง่าย แต่หลังจากหลังเสือนั้นชียากยิ่ง** และเสือดาวจริงก็คือตัวที่แอบแฝงอยู่ในรากฐานจิตใจตนเอง ซึ่งใครเริ่มต้นมองเห็นได้ย่อมถือว่า วิถีชีวิตที่คั่งคามเริ่มต้นเป็นความจริงขึ้น และควรถือว่าตนมีเครื่องลงของคลังอย่างประเสริฐสุดแล้ว เพราะจะช่วยคุ้มครองให้สามารถพ้นฝ่าทั้งกระแสคลื่นและแรงลมไม่ว่ารุนแรงแค่ไหนไปได้อย่างปลอดภัย

ฉันเชื่อมั่นว่า **ไม่มีปัญหาใด ๆ** จากภายนอกจะสามารถทำลายนาวาชีวิตลำไหนได้ ถ้าหากกับตันผู้รับผิดชอบของนาวาแต่ละลำยังไม่ยอมจำนนต่ออุปสรรคซึ่งเข้าไปแฝงอยู่ภายในรากฐานตนเอง ถ้ามองอีกด้านหนึ่งย่อมพบเช่นกันว่า หากสามารถเอาชนะปัญหาในตนเองได้ย่อมพบว่า **ไม่มีอุปสรรคใด ๆ** เลยที่ปรากฏอยู่ภายนอกจะแก้ไขไม่ได้

ประสบการณ์จากการปฏิบัติ อันมีเหตุสืบเนื่องมาจากความรักและความจริงใจต่อเพื่อนมนุษย์ ซึ่งปรากฏจากรากฐานตนเอง โดยนำทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งตนมีโอกาสนสัมผัสมาคิดค้นหาเหตุและผลอย่างไม่ละเลย ได้ทำให้ฉันมองเห็นภาพเด่นชัดยิ่งขึ้นเป็นลำดับว่า **ชีวิตคือการเรียนรู้** และเป้าหมายชีวิตอันแท้จริงน่าจะมุ่งที่ **การเรียนรู้ตนเอง** ซึ่งสิ่งนี้ อยู่ในมุมกลับและมีวิถีทางซึ่งอยู่บนพื้นฐานธรรมชาติที่เข้าถึงแก่นแท้ของชีวิต อีกทั้งถือเป็นศูนย์รวมความรู้ของศาสตร์ทุกสาขา หากใครเข้าถึงย่อมควรแก่การยอมรับว่า **เป็นบุคคลผู้รู้จริงแล้ว**

ชีวิตซึ่งผ่านการสัมผัสเพื่อเรียนรู้จากของจริงเน้นที่ความหลากหลายของมนุษย์เป็นพื้นฐาน จนกระทั่งมองเห็นสังขารได้ชัดเจนยิ่งขึ้นเป็นลำดับ ย่อมมีแนวโน้มสะท้อนกระแสรู้สึก กลับมาช่วยให้เห็นได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นว่า โลกนี้ยังมีสิ่งที่ตนไม่รู้อีกมากมายจึงสนใจทำงานอย่างไม่ทอดยอต่อความเหน็ดเหนื่อยกับปัญหาใด ๆ ทั้งสิ้น

ผลสุดท้ายในฐานะกับตันนาวาชีวิตลำหนึ่งซึ่งได้แล่นฝ่าฟันกระแสคลื่นและแรงลมมานานพอสมควรแล้ว ฉันก็เริ่มเข้าใจไกลออกไปอีกขั้นหนึ่งว่า **แม้เส้นขอบฟ้าจากพระคมาของนาวาลำนี้ แท้จริงแล้วมันก็เป็นสิ่งปราศจากเส้นขอบฟ้า** และการผจญจะเรียนจบลงได้ ณ จุดใดจุดหนึ่งก็ทำให้ใครจะเป็นผู้กำหนดได้แม้กระทั่งตัวเองจึงไม่น่ามาใส่ใจ หากมุ่งมองสู่อีกด้านหนึ่งและมุ่งความสนใจกำหนดความรู้สึกตนเองให้อิสระยิ่งขึ้นอีกทั้งถือธรรมชาติภายในรากฐานไว้ให้ชัดเจนอยู่เสมอ นับเป็นการเพียงพอแล้ว ดังนั้นการจบหลักสูตรในโรงเรียนจึงหาใช่ของจริง แต่ทุกสิ่งทุกอย่างย่อมจบลงที่ตัวเองโดยแท้

นาวาชีวิตลำซึ่งฉันเป็นกับตันได้แล่นฝ่าคลื่นและลมมาจนถึงช่วงที่อาจกล่าวได้ว่าเป็น **ไมล์ใกล้ฝั่ง** หรือ นาวาซึ่งควรใกล้ถึงจุดจบครบถ้วนของการเดินทาง อันน่าจะถือว่านานพอสมควรแล้วสำหรับช่วงชีวิตหนึ่ง แม้กาลเวลาจะเป็นสิ่งปราศจากตัวตน แต่ก็ควรถือว่า**มีคุณค่าอย่างยิ่ง** จึงทำให้ตระหนักซึ้งว่าตนได้ไข่มั่นไปอย่างควรแก่เหตุและผลแล้ว และยิ่งรู้ต่อไปอีกว่า ทรายใดที่ไม่อาจเรียกชีวิตกลับคืนมาได้ย่อมไม่อาจเรียกกาลเวลาให้หวนกลับมา เพื่อหวังโอกาสในการใช้งานอีกครั้งหนึ่ง

แต่ในเมื่อยังมีชีวิตรวมถึงจิตใจและความรู้สึกนึกคิด ตนก็ยังคงมีสิทธิและโอกาสนำความคิดหวนกลับไปเพื่อใช้พิจารณาอดีต โดยที่หวังผลจากการศึกษาวิเคราะห์ย้อนพิเคราะห์น่าวินิการการเรียนรู้ลงสู่รากฐานได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น อย่างปราศจากเงื่อนไขผูกพันอยู่กับกาลเวลาแต่อย่างใด

หลังจากมาถึงช่วงหนึ่งของชีวิต ความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายในรากฐานก็ได้รับผลกระทบจากพฤติกรรมของบรรดาเพื่อนร่วมกระบวนการเดินทางซึ่งถือสังขารปรากฏอยู่บนพื้นฐานความหลากหลาย ทำให้หวนกลับมานึกถึงความตอนหนึ่งของเนื้อเพลง**โซกมกุญษ์** ซึ่งตนเคยร้องเล่นในสมัยที่ยังเป็นเด็กว่า **ชีวิตเหมือน เรือนน้อย ล่องลอยอยู่** และยังสานกระแสต่อไปสู่กระบวนชีวิตซึ่งฉันเองเชื่อว่าสมบูรณ์พร้อมยิ่งขึ้นเป็นลำดับอย่างน่าสนใจด้วย

อนึ่ง เท่าที่ชีวิตฉันได้ผ่านพ้นช่วงเวลาของการอยู่ร่วมกันกับเพื่อนมนุษย์มานานพอสมควร โดยเหตุที่ตนให้ความสนใจในการเปิดรากฐานตัวเองออกให้กว้างที่สุด เพื่อช่วยให้มีโอกาสสัมผัสกับภาวะหลากหลายได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ได้สะท้อนให้เห็นภาพซึ่งเป็นครูสอนสั่งธรรมโดยมี **นาวาชีวิตลำใหญ่ลำน้อย** อีกทั้งหลากหลายด้วยรูปแบบ **แนวคิดของกัปตัน** และมีสภาพเก่าใหม่แตกต่างกันด้วย ซึ่งเล่นตามกันไปอย่างเป็นกระแสจากจุดเริ่มต้นมุ่งสู่จุดจบท่ามกลางละลอกคลื่นและแรงลมซึ่งมีพลังส่งผลกระทบหนักบ้างเบาบ้างเป็นช่วง ๆ อีกทั้งบางครั้งยังมีได้ฝนพัดโหมกระหน่ำ แล้วในที่สุดก็ผ่านพ้นไปเสมือนสอนให้รู้ว่า **ในโลกนี้ไม่มีอะไรเป็นเรื่องจริงยังมันแต่อย่างเดียว**

อาศัยหลักปรัชญาชีวิตและการเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่งต่าง ๆ ซึ่งได้ชี้ไว้แล้วอย่างชัดเจนว่า **สภาพที่มาเป็นอย่างไร สภาพที่ไปก็ย่อมเป็นอย่างนั้น** ทำให้ฉันรู้สึกว่ **ไม่เพียงแต่โลกในด้านซึ่งปรากฏเห็นและสัมผัสได้จากภายนอกเท่านั้นที่มีลัทธิฐานกลม แม้โลกภายในความรู้สึกของชีวิตซึ่งถือเอารากฐานแนวคิดอันมีจิตวิญญาณของแต่ละคนปรากฏอยู่ก็มีลัทธิฐานกลมเช่นกัน** ความแตกต่างจึงอยู่ที่ว่า ธรรมชาติของโลกภายนอกนั้นเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ หากมนุษย์สัมผัสขณะที่ตกอยู่ในความประมาทย่อมติดเปลือกได้ง่าย ส่วนโลกซึ่งอยู่ในรากฐานชีวิตถือเป็นสิ่งอิสระโดยที่ปราศจากแม้กระทั่งเปลือก ดังนั้นถ้าค้นหาความจริงได้ถึงเนื้อในย่อมไม่พบสิ่งใดมีตัวตนทั้งสิ้น ซึ่งประเด็นหลังแม้หลายคนอาจรู้สึกว่มองเห็นได้ยาก ถ้าแต่ละชีวิตคิดว่ายังมีพลัง ก็น่าจะต่อสู้เพื่อหวังหยั่งรู้ได้ถึงมิวันใดก็วันหนึ่ง

อนึ่ง นาวาแต่ละลำขณะที่เริ่มต้นชีวิตการเดินทางชั้นบนพื้นผิวน้ำอาจรู้สึกว่ ท้องทะเลนี้ช่างกว้างใหญ่ไพศาล อีกทั้งลึกซึ้งเกินกว่าความสามารถของตนจะหยั่งถึงได้ อย่างไรก็ตามไม่ว่าสภาพแวดล้อม ณ ที่นั้นจะเป็นอย่างไรย่อมถือว่า **เริ่มต้นชั้นบนพื้นฐานความจริง ณ จุดนั้นแล้ว** จึงควรยอมรับความจริงอย่างมีเหตุมีผลสัมพันธ์ถึงรากฐานกัปตัน โดยไม่ปล่อยให้อิทธิพลอำนาจอื่นใดเข้ามาแทรกแซงได้ แม้อาจมีกระแสพลังจากที่อื่นพยายามเข้ามาแทรกแซงกำหนดว่าจะต้องเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ ซึ่งถือเป็นการทำลายอิสระภาพภายในรากฐานของการพัฒนาซึ่งมุ่งหวังคุณภาพอย่างแท้จริง **เนื่องจากวิถีทางที่ขาดอิสระภาพในรากฐานไม่ว่าจะก้าวไปถึงไหนย่อมถือว่าไร้คุณค่า**

กับอีกประเด็นหนึ่ง เมื่อเริ่มต้นออกแล่นไปข้างหน้าก็ควรมีวิถีทางเป็นของตนเองอย่างอิสระ ซึ่งจะช่วยให้สามารถรักษาความจริง ณ จุดเริ่มต้นไว้ในรากฐานได้อย่างมั่นคง จึงจะเชื่อมั่นว่าจิตวิญญาณอันถือเป็นแหล่งพลังอย่างสำคัญจะไม่สูญเสียไปไหน หากมีโอกาสช่วยให้เกิดศักยภาพในการปฏิบัติและเรียนรู้จากผลกระทบโดยกระแสลมและละลอกคลื่นซึ่งมีบทบาทอยู่เบื้องหน้า โดยยอมรับด้วยความเข้าใจอย่างลึกซึ้งว่คือความจริงที่ไม่อาจปฏิเสธได้ ดังนั้นกัปตันผู้รับผิดชอบจึงจำเป็นต้องมีทั้งการหยั่งรู้ถึงความจริง ณ จุดเริ่มต้นจากรากฐานตนเอง และให้ความสนใจหาประสบการณ์จากปรากฏการณ์ซึ่งพึงมีมาในอนาคตอย่างปราศจากการเพิกเฉย โดยที่เชื่อมั่นว่ น่าจะช่วยเสริมรากฐานการเดินทางให้บังเกิดความรู้สึกซึ้ง เพื่อความมั่นคงและปลอดภัยที่สุด

ดังได้กล่าวแล้วว่า กัปตันนาวาชีวิตแต่ละคนควรมีรากฐานที่อิสระ แม้จากภาพภายนอกจะพบว่าวิ่งตามกันไปก็จริงอยู่ แต่นั่นเป็นเพียงภาพผิวซึ่งมีทิศทางที่อยู่บนพื้นฐานธรรมชาติโดยมีเวลาเป็นกรอบกำหนด ดังนั้นการลอกเลียนแบบจึงหาใช่เป็นวิสัยอันควรถือปฏิบัติไม่ **เนื่องจากมีเหตุมีผลขัดกันกับวิถีทางอันควรเชื่อมั่นได้ว่า จะนำไปสู่เป้าหมายที่เพียบพร้อมด้วยคุณภาพอย่างแท้จริงในทุกด้าน** อย่างไรก็ตามการทำความเข้าใจระหว่างกันและกันและการพึ่งพาซึ่งกันและกันในฐานะเพื่อนร่วมการเดินทาง ย่อมถือเป็นสิ่งสำคัญอันพียงนำสู่ความสำเร็จร่วมกันตามเป้าหมายและสิ่งนี้ถือว่คือส่วนหนึ่งซึ่งอยู่บนพื้นฐานสัจธรรมด้วย หากการเล่นไปอย่างตัวใครตัวมันจนกระทั่งทำให้เกิดกระแสคลื่นรุนแรงเกินเหตุส่งผลกระทบล้าอนอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะลำที่มีขนาดเล็กกว่าอย่างขาดความรับผิดชอบ

ฉันได้ใช้เวลาระหว่างช่วงชีวิตที่ผ่านมาแล้วแทบทั้งหมด เผ่าพิณิจพิจารณานาวาชีวิตลำแล้วลำเล่าซึ่งต่างก็แล่นอยู่ในกระแสนเป็นธรรมชาติของท้องทะเลหลวงจึงพบอีกว่ กัปตันหลายคน่านาวาของตนแหวตามเกาะแก่งใหญ่่น้อยเท่าที่ด้เห็นว่มีสิ่งล่อตาล่อใจชวนให้หันก้อยากได้ และหลายต่อหลายลำชนเอาสิ่งเหล่านั้นลงบรรทุกเรืออย่างปราศจากความพอเพียง ตามวิสัยของมนุษย์ผู้เชื่อว่า ตนมีอิทธิพลอำนาจเหนือผู้อื่นสิ่งอื่น

ครั้นมองสู่หมอกลับจึงทำให้เห็นภาพสะท้อนได้ชัดเจน ทำให้คนที่นั่งสงสัยสงสัยไม่ได้ เพราะยิ่งคิดว่าตนมีอิทธิพลอำนาจเหนือชีวิตคนอื่นเพียงใด ก็ยิ่งแสดงให้เห็นว่ามีการสูญเสียอิทธิพลอำนาจซึ่งควรจะมีเหนือตนเองมากขึ้นเพียงนั้น อีกทั้งเป็นการสูญเสียสัจธรรมอันเป็นสิ่งกำหนดวิถีทางมุ่งสู่จุดหมายชีวิตที่แท้จริงอย่างน่าเสียดายที่สุด

อนึ่ง หลังจากติดตามดูว่าผลจะปรากฏออกมาเป็นอย่างไรทำให้รู้สึกสนใจยิ่งขึ้น เพราะสะท้อนให้เห็นความจริงจากการกระทำว่า การบรรทุกน้ำหนักเพิ่มขึ้นอย่างขาดการประมาณ ใ้ทำให้เรือหลายต่อหลายลำจะต้องจมลง ณ ที่นั้น แม้บางลำหลังจากแล่นออกสู่ท้องทะเลหลวงได้ช่วงหนึ่งแล้วก็ต้องถึงซึ่งกาลอัปปางลงเมื่อถูกกระทบโดยกระแสลมและคลื่นเพียงไม่หนักรัก เนื่องจากบรรทุกกันจนกราบเรือเพี้ยนน้ำ

นาวาซึ่งจำต้องประสบกับภัยพิบัติเนื่องจากกัปตันขาดสติ หากยังคงก้าวต่อไปได้อีกเพราะมีลำอื่นช่วยเหลือก็คงเหลือแต่ซากกับชื่อซึ่งไม่มีความหมายอะไรทั้งแก่ตัวเองและลำอื่น ๆ อันควารุณมิจอีกต่อไป ดังนั้นหากนาวาชีวิตลำใดต้องประสบกับสภาพเช่นนี้ แม้ว่าอาจยังมีซากหลงเหลืออยู่แต่ก็ถือว่าจิตวิญญาณอันหมายถึงความรู้ความสามารถของกัปตันซึ่งบ่งชี้ถึงคุณภาพอันควรมีโอกาสสูงส่งยิ่งขึ้น แต่กลับต้องสูญเสียไปท่ามกลางบรรยากาศของท้องทะเลอันถือเป็นสิ่งลึกซึ้งเกินกว่าที่รากฐานตนจะหยั่งถึงได้ และรายซึ่งรู้ถึงสัจธรรมความหลากหลายของสรรพชีวิตกับสิ่งต่าง ๆ ซึ่งปรากฏเปลี่ยนแปลงอยู่ในบรรยากาศสิ่งแวดล้อมโดยที่ไม่ไปหลงยึดติดอยู่กับมัน ย่อมแล่นไปได้อย่างตลอดรอดฝั่ง

เพื่อนที่รักของฉันทุกคน ขอได้โปรดเข้าใจว่าสิ่งที่กล่าวมาแล้วทำให้เกิดขึ้นและจบลง ณ ที่นาวาชีวิตลำใดลำหนึ่งอย่างจำเพาะเจาะจงไม่ เพราะทราบได้ที่ยังมีการเกิดขึ้นเชื่อมโยงไปสู่การดับของชีวิตเป็นสัจธรรม และทราบได้ที่นาวาชีวิตยังคงปรากฏขึ้นอย่างอิสระบนพื้นฐานอันหลากหลาย อีกทั้งยังมีวิถีทางที่แล่นเวียนวนร่วมกันไปตามกฎธรรมชาติซึ่งไม่เคยละเว้นให้กับรายไหน ครานั้นสภาพซึ่งกล่าวถึงย่อมปรากฏขึ้นและจบลงด้วยตัวของมันเองอย่างอิสระด้วย

จากสิ่งซึ่งท้าทายต่อการเรียนรู้คงได้กล่าวมาแล้ว ทำให้ฉันสนใจชวนกลับไปทบทวนถึงอดีตและพบว่า ภาพของนาวาชีวิตที่ปรากฏอัปปางไปแล้วแล้วแล้วแล้วเพราะกัปตันขาดสติ กับภาพซึ่งพบในปัจจุบันโดยที่ยังคงมีลำอื่น ๆ แล่นตามกันมาอีกอย่างต่อเนื่อง ทำให้เข้าใจว่าในอนาคตถ้ากัปตันลำใดตรงไว้ซึ่งสติที่มั่นคง ทุกช่วงของการแล่นไปข้างหน้าย่อมมีเหตุมีผลเป็นพื้นฐานรองรับไว้ให้เป็นที่ยึดมั่นว่า นาวาชีวิตซึ่งตนรับผิดชอบโดยตรงย่อมแล่นผ่านพ้นไปได้อย่างปลอดภัย แม้ว่าบางช่วงอาจมีเหตุวิกฤตบางอย่างเกิดขึ้นก็ตาม ทำให้จิตวิญญาณอันถือเป็นส่วนสำคัญที่สุดของชีวิตนอกจากจะไม่สูญเสียไปแต่ยังได้รับการยกระดับให้สูงขึ้นอย่างน่าภูมิใจด้วย

อนึ่ง พลังจากกระแสลมและคลื่นซึ่งกระหน่ำเข้ามาที่ตัวเรือซึ่งแล่นอยู่บนพื้นผิวน้ำ ต่างก็เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ ดังนั้นเมื่อปรากฏขึ้นย่อมมีการผ่านพ้นไปตามกาลเวลาเป็นสัจธรรม แม้ความมืดมิดซึ่งเข้ามาปกคลุมเหนือพื้นผิวน้ำท่ามกลางท้องทะเลหลวงได้ฉับใด เมื่อเวลาผ่านพ้นไปย่อมมีโอกาสสว่างแจ่มใสได้ฉับนั้น ดังนั้นเมื่อประสบการณ์ผ่านพ้นมาถึงช่วงหนึ่งแล้ว กัปตันนาวาแต่ละลำน่าจะเข้าใจว่า ปรากฏการณ์เหล่านี้คือการเปลี่ยนแปลงซึ่งถือว่าคือวิถีการเปลี่ยนแปลงของโลกอันมีพื้นฐานกลม จึงน่าจะมีเหตุมีผลเชื่อมโยงถึงโลกแห่งชีวิตซึ่งปรากฏเป็นความรู้ความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นจนถึงระดับหนึ่งซึ่งมองเห็นได้ว่าทุกสิ่งทุกอย่างคือความว่างเปล่า

ดังนั้นวิถีการเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่าง ๆ ซึ่งปรากฏอยู่ในกระบวนการสิ่งแวดล้อม โดยที่ส่งผลกระทบต่อวิถีการเดินทางของนาวาชีวิตแต่ละลำ แม้ถึงขั้นซึ่งอาจทำให้รู้สึกผิดปกติ ส่วนหนึ่งน่าจะขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของกัปตันเอง จึงกล่าวได้ว่า จิตอันสงบเย็นโดยที่มีความสุขอย่างลึกซึ้ง ย่อมช่วยให้นาวาชีวิตสามารถแล่นฝ่ากระแสคลื่นและแรงลมไปได้อย่างปลอดภัยด้วย เนื่องจากรากฐานตัวเองหยั่งรู้ได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงอันถือเป็นธรรมชาติของแต่ละสิ่งเท่านั้น จึงมีสติที่จะกล้าเผชิญกับเหตุการณ์ทุกอย่างด้วยความเข้าใจถึงสัจธรรมอย่างแท้จริง

กับคนผู้รู้ตนเองร่วมด้วยการรู้สภาพเรื่องซึ่งคนมีหน้าที่รับผิดชอบรวมสองด้าน จึงน่าจะถือเป็นความหวังในอันที่จะสามารถนำเรือให้แล่นไปได้อย่างตลอดรอดฝั่ง อนึ่งชีวิตฉันเองเท่าที่ผ่านมาแล้วไม่เคยละที่จะเผ่าพิจารณาว่าชีวิตแล้วแล้วด้วยความสนใจเพื่อหวังศึกษาค้นหาความจริงทำให้เห็นว่า บ้างก็เกิดใหม่ บ้างก็ออกแล่นตามกระแสกาลเวลาไปแล้วอย่างเป็นตัวของตัวเอง และบ้างก็ซอพ่วงไปกับลำอื่นโดยที่ไม่ยอมปลดปล่อยตัวเองออกสู่อิสระภาพ เพื่อยกกระคับคุณภาพของตนให้สูงขึ้น คุณเหมือนเรือประเภทหลังนี้จะมีมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

และไม่ว่าฉันจะมอยย้อนกลับไปสู่เบื้องหลังหรือมองไกลออกไปสู่ด้านหน้า ถ้าหากทราบฐานความรู้ลึกลึก ๆ ยังคงตระหนักถึงความสำคัญของการเกิดขึ้นที่เชื่อมโยงไปถึงการสิ้นสุดของชีวิต ย่อมมองเห็นภาพสังกรรมได้อย่างชัดเจนว่า ระหว่างที่ยังดำรงอยู่ควรมีกระแสซึ่งเชื่อมโยงถึงซึ่งกันและกันภายในรากฐานด้วย ไม่ว่าลำไหนจะมาก่อนมาหลังหรือไปก่อนไปหลัง ทุกสิ่งทุกอย่างย่อมขึ้นอยู่กับทิศทางว่าจะมองจากด้านใดสู่อีกด้านหนึ่ง ทำให้เชื่อว่าการเกิดการดับของทุกชีวิตซึ่งผ่านการเรียนรู้จนกระทั่งพบสังกรรมแล้ว ย่อมไม่เหลือซากไว้ให้เกิดความเดือดร้อนแก่ลำอื่น ๆ ที่ตามมาภายหลัง และคงไม่มีความรู้สึกก่อนหรือหลัง หากขึ้นอยู่กับลำอื่นซึ่งเป็นฝ่ายมองที่หวังประโยชน์อันบริสุทธิ์หรือมีเงื่อนไขอันใดแอบแฝงไว้ด้วย

เพื่อนอันเป็นที่รักของฉัน ความจริงแล้วเราแต่ละคนต่างก็เป็นทั้งผู้มาก่อนมาหลัง หรืออาจกล่าวว่าเป็นได้ทั้งผู้ใหญ่และเด็ก ทั้งนี้และทั้งนั้นสุดแต่ว่าจะมองสู่ทิศทางใด ดังนั้นถ้าใครมองได้อย่างอิสระและเป็นผู้รู้เหตุรู้ผลบนพื้นฐานสังกรรม ย่อมควรถือว่าคือชีวิตหนึ่งซึ่งทำหน้าที่เชื่อมโยงช่องว่างระหว่างผู้ใหญ่กับเด็กได้อย่างเป็นธรรมชาติ หากทุกขณะที่ย่อมไม่ขาดสติ แม้ระหว่างตนเองกับผู้อื่นไม่ว่าเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ย่อมสามารถทำหน้าที่ได้อย่างแท้จริง สอดคล้องกันกับคำกล่าวที่ว่า จงเป็นผู้อ่อนน้อมต่อตนเองอยู่เสมอ

เนื่องจากขณะที่บุคคลผู้รู้จริงมองสู่ผู้มาก่อนย่อมเห็นได้ลึกซึ้งถึงสังกรรมอันเป็นพื้นฐานอย่างปราศจากการยึดติดอยู่กับภาพภายนอก และเช่นเดียวกันหากมองไปยังผู้มาทีหลังย่อมรู้หน้าที่ซึ่งตนพึงต้องเข้าใจและแสดงออกถึง - เมตตาสงสารจากใจจริงช่วยให้เกิดพลังส่งเสริมอย่างรู้เหตุรู้ผล แทนที่จะหวังให้เด็กต้องมายุึดติดอยู่กับตนในด้านซึ่งเป็นตัวบุคคลจนทำให้กระแสการสืบทอดจำต้องขาดตอนลง ดังเช่นที่มักพบได้จากหลาย ๆ เรื่อง แม้การระบายความรู้สึกออกมาในลักษณะที่ว่า ครูเหมือนเรือจ้าง โดยที่ยังมีความรู้สึกลึก ๆ ว่า ระหว่างที่ยังเป็นศิษย์ก็ต้องการประโยชน์แต่เมื่อขึ้นฝั่งแล้วก็ถีบหัวส่ง ทำให้อ่านได้ว่า กับคนเรือลักษณะนี้ยังเข้าไม่ถึงคุณสมบัติที่ควรถือว่ามีความพร้อมมูล

จากสิ่งที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด หากแต่ละคนหมั่นเพียรศึกษาค้นหาความจริงอย่างแน่วแน่แม้เพียงคนละเล็กละน้อย ย่อมมีเหตุมีผลส่งผลสู่การสร้างสรรค์ให้แก่สังคม ช่วยให้ความหวังที่จะเห็นบรรยากาศซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงมุ่งสู่ทิศทางที่มีความชอบธรรมหรืออาจกล่าวว่กับคนนั้นว่าชีวิตแต่ละลำควรร่วมมือกันสร้างสรรค์ความสงบของบรรยากาศ ณ ที่พื้นผิวน้ำเหนือท้องทะเลหลวง เพื่อหวังให้กระแสคลื่นและแรงลมมีความเป็นธรรมชาติชัดเจนยิ่งขึ้น กับอีกด้านหนึ่งก็ช่วยเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของกับตนเองให้มีศักยภาพที่จะนำนาวาซึ่งแต่ละคนรับผิดชอบ เดินทางร่วมกับลำอื่นจากจุดเริ่มต้นจนถึงจุดสุดท้ายได้อย่างราบรื่นด้วย

สังกรรมซึ่งฉันมีโอกาสนับรู้มาแล้วร่วมตลอดชีวิตได้สอนให้เข้าใจลึกซึ้งยิ่งขึ้นว่า หากกับคนแต่ละคนสามารถรักษาสัจจะที่มีอยู่แล้วในรากฐานตนเองไว้ได้อย่างมั่นคง กับอีกด้านหนึ่งมีความเคารพและเข้าใจเพื่อนมนุษย์ ที่อยู่บนพื้นฐานความหลากหลายซึ่งต่างก็มีแนวคิดและวิถีชีวิตผิดแผกไปจากตน และมีความเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ย่อมมีโอกาสนำวิถีทางซึ่งอยู่บนพื้นฐานตนเองให้ดำเนินไปได้อย่างราบรื่น อีกทั้งยังมีโอกาสเรียนรู้ถึงสิ่งอันควรเชื่อมั่นว่ามีคุณค่าที่สุดแล้วสำหรับชีวิตนี้.